

General Claude du Plat og Kaukasus

Det er kendt, at danske soldater i de seneste 20 år i stigende grad har været udstationeret til fremmede himmelstrøg, Afghanistan ikke at forglemme. Det er måske mindre velkendt, at danske officerer også for 160 år siden var udstationeret til Kaukasus området dog af andre grunde. En af vores fremmeste officerer General Claude du Plat, helten fra Dybbøl i 1864, var som ung officer i Kaukasus.

Du Plat Familien er en gammel fransk adelig familie. En del af familien var flyttet til Hannover i Tyskland i 1697 for at blive ansat som officerer. Familien kom til Danmark i 1789, da brødrene Johan Heinrich Christian du Plat og Christian Friederich Claude du Plat rejste til Danmark for at arbejde som officerer i den danske hær.

Peter Henrik Claude du Plat blev født 28. september 1809 i København. Hans far var General Major Johann Heinrich Christian du Plat (1769 - 1852) og hans mor Alette Marie Amalia Wilster (1777 -1853).

Claude du Plat omkring 1850 efter første Slesvigske Krig

Johann Heinrich blev lærer og senere også rektor for Hærens Officersskole i København. Så da Claude du Plat kom til Hærens Officersskole i 1818, kom han til sin fars institution. Claude du Plat blev ansat som officer i 1823. Samme år kom han i Kongens regiment med rang af sekondløjtnant. I 1825 blev han forfremmet til Premierløjtnant. I 1839 blev han kaptajn og i 1842 kompagnichef for 5. Bataljon. I 1840 boede han stadig hos sine forældre i København i Akademigade 281 (i dag Fredericiagade).

Kaukasus kampagnen

Du Plat var tjente ved hoffet og august-september 1846 deltog han i en diplomatisk mission med prins Friederich af Glücksborg (en bror til Christian af Glücksborg, den senere kong Christian IX af Danmark) til St. Petersborg i Rusland. Prins Friederich deltog i brylluppet mellem Storfyrstinde Olga (datter af zar Nicolai I af Rusland) og Kronprins Karl af Württemberg. Prince Friederich bragte en vigtig diplomatisk depeche tilbage fra Kejseren til den danske konge, Christian VIII. Det drejede sig om et svar på Christian den VIII's åbne brev vedrørende arvefølgen i hertugdømmerne. Forud for afrejsen skrev Claude du Plat til Kongens adjutant, General Major Ewald, og bad om penge til at købe udstyr for til bug for rejsen til Rusland. Hverken han eller hans far var velhavende, så Claude havde brug for penge til at købe nyt tøj. Claude du Plat benyttede lejligheden i St. Petersborg til at bane vejen for en ansættelse i den russiske hær. Den danske ambassadør i St. Petersborg, Otto von Plessen, havde gode forbindelser til den russiske udenrigsminister, Nesselrode. Baronen har formentlig hjulpet du Plat med hans ønske om at gøre tjeneste i den russiske hær. Så du Plat indsendte en ansøgning til kongen om tilladelse til at tage til Rusland. Det er ikke klart om han overhovedet vendte tilbage til Danmark, men forblev i Rusland. Ifølge Heinrich du Plat's breve til direktøren i Udenrigsministeriet så deltog Claude i en militærparade i Moskva i efteråret 1846. Den 28. oktober godkendte Kongen ansøgningen og sendt en instruks til udenrigsministeriet for at få den danske ambassadør i St. Petersborg til at fremme du Plat's ansøgning hos den russiske regering. Ansøgningen lykkedes i november 1846 og den 4. januar kunne General Major Carl Ewald meddele Udenrigsministeriet, at kongen den 7. december havde givet en etårig orlov til Peter Claude du Plat.

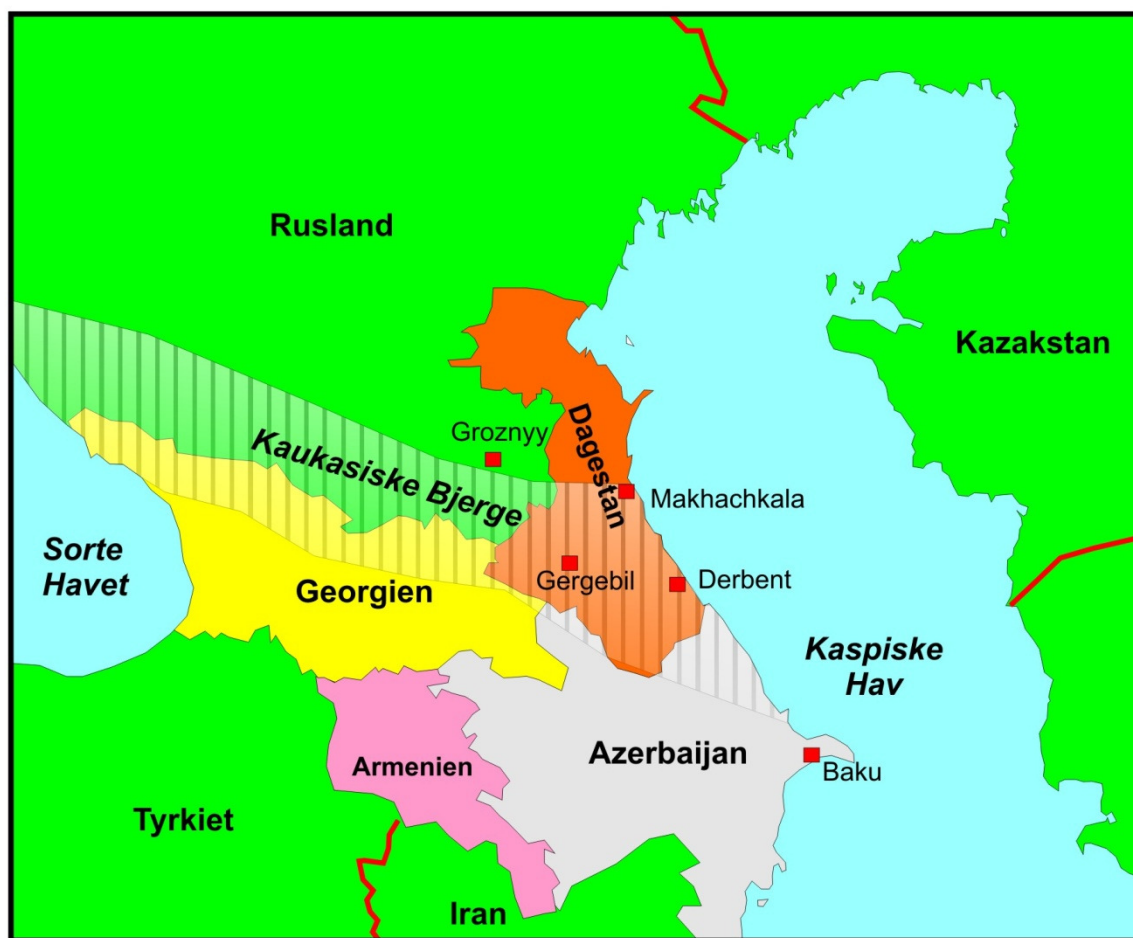
Claude's ønske om at rejse til Rusland skyldtes muligvis ulykkelig kærlighed. Han var forelsket i Elizabeth Catharina von Scholten (1811 - 1859), men hun gengældte ikke hans kærlighed. Franziska von Rosen (1833 – 1910), hustru til Major von Rosen som faldt sammen med du Plat på Dybbøl i 1864) fortæller i sine erindringer:

»Desuden havde jeg kendt ham fra jeg var en lille Pige; jeg husker hvorledes han en Dag, da jeg var på Besøg med mine Forældre hos General Scholtens, tog mig på Skødet og bøjede sig ned over mig med det mest fortvivlede Ansigt; det var som vilde han, at jeg skulde trøste ham, og jeg havde gerne slået Armen om Halsen på ham, havde jeg ikke været så undselig. Grunden til hans Sorg, hørte jeg senere, var, at han var ved at gå til Grunde af Kærlighed til Frøken Scholten, Datter af Generalmajor og Guvernør i Vestindien Casimir Wilhelm v, Scholten, som ikke vilde

have ham, hvorfor han gik i russisk Tjeneste, og i en Kamp med Tsjerkesserne hentede han sig megen Berømmelse. « (Clausen og Rist, 1913).

Så i 1847 sluttede Claude du Plat sig til den russiske hær i Kaukasus, som kæmpede for at få kontrol med området. Han rejste den 14. marts sammen med en nyudnævnt adjutant (Fyrst Schikovsky) til General Voronzov i Tibilis i Georgien.

Kaspiske hav og de Kaukasiske Bjerge

200 km

(Grafik forfatteren)

Rusland var på dette tidspunkt regeret af Zar Nikolai 1. (1825-1855), som var en af de mest konservative og diktatoriske af de nyere russiske kejsere. Han er kendt for at have knust enhver modstand skånselsløst.

Rusland var ved at udvide sit imperium i Centralasien og Kaukasus. Georgien og Aserbajdsjan var blevet erobret fra Persien i 1825. I 1828 ligeledes Armenien. Men én ting er at erobre et område noget andet er at sikre freden. Armenierne var kristne og faldt lettere ind under det russiske styre, men nogle af de muslimske befolkninger, Tjerkessers og Daghestanere, gjorde modstand mod den russiske invasion. I de næste tredive år kæmpede den russiske hær mod guerillaen i bjergområdet i Kaukasus. Den russiske forfatter Leo Tolstoj som var officer i den russiske hær og tjente i Kaukasus i tre år beskriver hadet fra beboerne. En anden officer, general Tornau har i sin dagbog beskrevet kampagnen. Han fortæller, at hæren bevægede sig i dalene, hvis sider var dækket med skov. Kampene fandt sted kontinuerligt og med tab af russiske soldater. Hæren camperede i åbningerne i skoven om natten. Det blev forsøgt at finde lejrpladser, hvor teltene kunne placeres mere end et skuds afstand fra træerne (dengang omkring 200 m). Russerne så aldrig fjenden, de var skjult mellem træerne. Det var kun røgen fra musketterne, der afslørede deres tilstedeværelse. Tatar hjælpetropperne i den russiske hær kom jævnligt tilbage fra deres togter med hoveder af halshuggede fjender. I 1839 startede Shamil oprøret i Dagestan bjergene. Dagestan er beliggende ved Det Kaspiske Hav og strækker sig fra kystsletterne og ind i de Kaukasiske bjerge Shamil var en fundamentalistisk muslimsk stamme leder, der samlede en oprørshær i bjergene og bekæmpede russerne. I 1846 var hans hær vokset til 20.000 mand fordelt på enheder af omkring 500 mænd alle til hest. Bjergene gav mange muligheder for at gennemføre guerillakrig, som Shamil var ekspert i.

General Mikhail Semenovitch Voronzov (1782-1856) blev født i England som søn af den russiske ambassadør ved det engelske hof. Han voksede derfor op i engelske omgivelser

og fik sin uddannelse i Cambridge. Da han var 16 år gammel vendte han tilbage til Rusland for at starte en militær karriere og var i kamp for første gang i Kaukasus. Under Napoleonskrigene blev han såret ved Borodino. Efter krigen ledede han de russiske besættelses styrker i Frankrig. Senere blev han af Zaren udnævnt til Guvernør i "Ny Rusland" dvs. landet ved det Sorte Hav. Herefter virkede han i de næste 20 år som en effektiv administrator, der opbyggede landet til et moderne og velfungerende område. Han blev herefter udnævnt til Vicekonge og øverst kommanderende for Kaukasus området. Han flyttede herefter til Tibilis og startede en tilsvarende opbygning, som han havde gjort i Odessa. Hans første forsøg var at trænge dybt ind i bjergene og indtage Shamil's bjergfæstninger, men forsøget var ikke succesfuldt. Herefter startede en udmattelses krig, hvor alle de mindre auls (befæstede landsbyer) blev angrebet og indtaget. Han førte også en diplomatisk krig ved at miskrediterer Shamil hos de andre stamme ledere. Da Vorontsov trak sig til bage i 1854 var han anstrengelser ikke helt lykkedes men Shamil havde dog tabt sin magt position. Vorontsov døde 2 år senere i sit palads i Odessa. (Wikipedia)

Hans hær var godt udrustet og var i stand til at få forsyninger udefra hele tiden. Oprørerne kunne let samles til større enheder efter behov, idet de bar meget begrænset bagage med sig og derved var meget mobile. De angreb små russiske fæstninger og andre forsvarsværker med succes. Det var en meget kostbar krig for den russiske hær med tab på op til 20.000 mand et år. Der er ingen nøjagtige tal og de 20.000 mand omfatter både tab på slagmarken og dem, der døde af forskellige sygdomme. Men der var også et betydeligt tab i desertører af mænd, der blev skidt behandlet af de russiske officerer. Russerne prøvede forskellige taktikker, men forgæves. De var vandt til at kæmpe på de åbne sletter og ikke til bjergkrigsførelse. I 1844 blev den russiske General Voronzov chef for Kaukasus hæren. Han øgede hæren til ca. 150.000 mand, og prøvede en ny taktik. Taktikken var at udmatte Shamil og hans oprørshær gradvist frem for at forsøge et stort slag. I 1848 havde Voronzov erobret to tredjedele af Dagestan. Det lykkedes til sidst for russerne at slå guerilla hæren og Shamill overgav sig i 1859.

Shamil overgiver sig i 1859

(Wikipedia)

Det var denne kampagne, som Claude du Plat deltog i. I juni skrev han til Baron Otto von Plessen, den danske ambassadør i St. Petersborg:

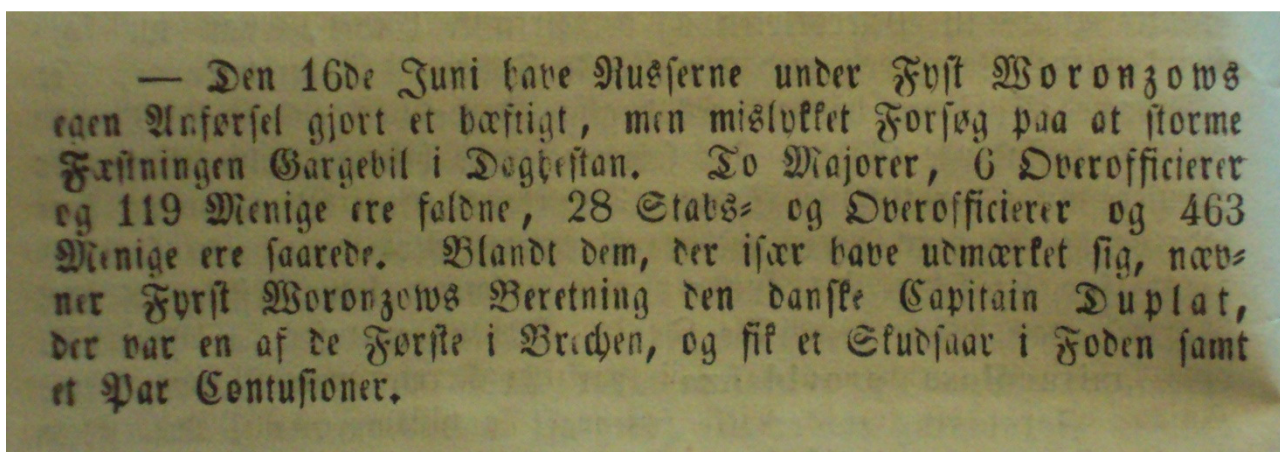
»En kurér afgår her til morgen, og der ser ikke ud til at være nogen anden lejlighed. Så her er de sidste nyheder, mit sår i knæet er dybt men ikke alvorligt. Ingen af mine knogler er blevet beskadiget. Jeg vil derfor fortsat følge Hertugen, dels i en vogn og dels til hest. Jeg er ked af at det er svært at sende dig breve. Da Vorontzov udstedte sin dagsbefaling nævnte han mig "den danske kaptajn du Plat som er her, har en fantastisk andel i angrebet. Han var den første på voldene og blev såret med en kugle i benet og fik to mindre skader fra sten. «

Så i juni havde Claude du Plat allerede været i aktion og var blevet såret. Skaderne fra stenene må være fra sten kastet af forsvarerne på de angribende russiske soldater. Du Plat havde deltaget i stormen på bjergfæstningen (det hedder lokalt en aul) Gergabil den 4. juni 1847, hvor russerne havde 125 døde og 491 sårede soldater. Claude var en af de sårede. Gergabil ligger på grænsen mellem Tjetjenien og Dagestan i en floddal ca. 100 km fra Derbend der ligger ved det Kaspiske hav. Russerne havde medbragt 2 kanoner som beskød murene om byen. Da de russiske soldater angreb hullet i muren, som kanonerne havde lavet faldt de ledende officerer for de angribende bataljoner. Claude du Plat overtog ledelsen og russerne nåede langt ind i byen under stadig beskydning. Det var dog en fælde og efter heftige tab måtte de trække sig tilbage. Der blev forsøgt flere angreb i de

følgende uger men det lykkedes ikke at indtage byen. Shamil opholdt sig ikke i byen, men sad oppe på bjergsiden og observerede hvorledes russerne gik i hans fælde. Gergabil lå på en skråning hvor husene lå i terrasser. Shamils krigere havde erstattet husenes tage på den underliggende terrasse med strå og jord, så at når de russiske soldater trådte ud på taget faldt de igennem og blev så hugget ned af Shamils krigere. Her et lille uddrag fra Badley (1908): *" the Apsheron regiment, led by their gallant commander, Yevdokeemoff, strove to mount the breach. Their comrades of the Warsaw regiment followed, but a withering fire from hundreds of rifles mowed the troops down like grass. Yevdokeemoff fell dead, pierced by a dozen bullets; Vinnikoff, captain of the grenadier company, strode over his body and gained the top of the breach, to fall in turn; the men were exasperated rather than daunted; a Danish officer, more fortunate than his predecessors and not less brave, led them forward, and the wall was won. The losses were already heavy, but there was as yet no thought of failure. In front was the first row of low stone saklias, and, climbing their walls, the attackers rushed forward, when to their horror the ground gave way beneath their feet, and amid shouts of demoniac laughter they fell on to the swords and kindjals of the Murids lurking below. The flat roofs had been taken off the whole of the lower row of houses and replaced by layers of brushwood, thinly covered with earth."*

Hans far nævner i et brev at Claude efter kampen fandt 8 kugler i sin hat, frakke og sabelskede. Det var et lykketræf at han overlevede. Hans tapperhed blev anerkendt i St. Petersborg og et brev, som kom fra St. Petersborg den 10. november til Udenrigsministeriet (sandsynligvis sendt af von Plessen) nævner, at Kejserens var meget tilfredshed med du Plats indsats. Hans aktivitet i Kaukasus var heller ikke upåagtet i den danske offentlighed, idet avisen Fædrelandet bragte en reportage om krigen i bjergene i juli 1847 og det mislykkedes angreb på bjergfæstningen. Du Plat er nævnt i denne artikel. Tiden i Rusland gjorde et stærkt indtryk på du Plat. Han var imponeret over den russiske hær og landets absolutte monarki. Den russiske ambassadør i København, sagde, da han beskrev du Plat - »Han er mere russisk end jeg«.

Dette er omtalt for at illustrere, at Claude du Plat gik ind for det absolutte monarki også i Danmark. Han blev dekoreret i Rusland med den gyldne Dolk for tapperhed.

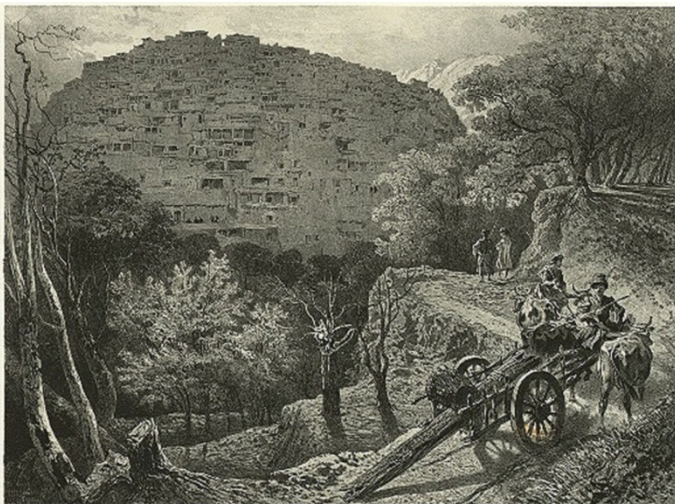

Notits i Fædrelandet 20.7 1847 om russernes angreb og du Plat's medvirken.

(Kongelige Bibliotek)

Russisk angreb på Ghimeï. Dette billede kan muligvis illustrere angrebet på Gergabil

Gammel tegning af landsbyen Gergabil

Imam Shamil (1799 - 1871)

(Grafik forfatteren, tegninger Wikipedia)

Die Post
Lieber Leona
9. Febr. 1848.
Da Morgen in Lourenz abgeht, und man hoff
so bald inftimmlicher Gelehrter feye mind
fo will ich Ihnen das beauftragte das
meine Wunde von dem, obgleich nicht das
nicht bedient und ich die Leiden nicht
berührt ist, insonderheit begehre den
zu folgen, nicht getragene, nicht zu
ich bin sehr unglücklich das ich Ihnen
beifpandlich felle mit Leoni, und befehlen
Ihrer fute würde, aber da Sie, wenn
galt mir für Ende der Jahre gefeßt
morin non mes gefeßt wird, der fief fies
bafindrad da ich für Leptain der fief fief
aber felle eines gleichraden Aufpaf am
Dienste zu kommen, so wird es nicht
da auf die Leoni fprach nicht mehr
mit einem Zuge hat Leoni und Leptain
Leptain non Leoni. und gefeßt
laible, das ich für nach dem fief fief,
fo Leoni, ich es das nicht mehr
bringen, so Leoni aufgefetz
aber Sie nicht mehr Leoni
genüßlich non Leoni
Claude du Plat

Brevet fra Claude du Plat til Baron Otto Plessen

(Rigsarkivet)

Claude du Plat var tilbage i Danmark i februar 1848, hvor han ud over den russiske dekoration modtog en dansk dekoration (Ridderkorset af Dannebrog). Men nu startede krigen i Slesvig og du Plat kom ikke til at slappe af, men var med i hele krigen 1848 til 50. Han blev atter såret i 1849 ved Ullerup i Jylland som bataljons kommandør. Men det er en anden historie.

Elizabeth von Scholten

(Stentryk af Monies, Det Kongelige Bibliotek)

I November 1848 giftede han sig med Elizabeth Catharina von Scholten (1811-1859). Så endelig lykkedes det ham at blive gift med Elizabeth. Den egentlige grund til, at hun ikke ville have ham tidligere, er ukendt. Du Plat var 39 år og hun selv 37 år da de blev gift. Men nu var han jo blevet en krigshelt.

Nick B. Svendsen

Brevene fra Rigsarkivet er venligst transskriberet af Cand. Mag Birgit Christensen.

Litteratur

Badley, J. F.	The Russian conquest of the Caucasus Longmans Green and co. London, 1908
Bagger, H. og B. Nørretranders	Politikkens Ruslandshistorie, 1689 – 1917, Politikens Forlag, 1983
Clausen, J. and P. F. Rist	Den gamle majorinde fra færggården Optegnelser af Franziska v. Rosen, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag København, 1913
Dalhoff-Nielsen, Peter	Krudttønden Kaukasus, Konflikter i tidlige sovjetrepublikker. Munksgaard, 1992
Jensen, N. P.	Kampen om Sønderjylland, Gad, 1914
Laquer, Walter	Guerrilla Warfare. A historical and critical study. 1998
Militærhistorie	Kort biografi om H.C. Du Plat, WWW.militærhistorie.dk , 2009
Svendsen, Nick	Generals of the Danish Army in the First and Second Schleswig Holstein Wars, 1848-50 and 1864 Books on Demand, 2011
Svendsen, Nick	General claude du Plat og Kaukasus Krigshistorisk Tidsskrift nr. 1, marts 2012
Svendsen, Nick	Du Plat i Kaukasus, en korrektion Krigshistorisk Tidsskrift nr. 2, juli 2012
Tobiesen, F.	Om Slægten du Plat – især dens danske linje Personal Historisk Tidsskrift, Bind 11, III Række, København 1942